

J. W. Goethe

Pohádka o zeleném hadu a krásné Lilii

U veliké řeky, jež rozvodněna silným deštěm vystoupila z břehů, ležel ve své chýši znaven námahou dne starý převozník a spal. Kolem půlnoci vzbudilo jej několik hlučných hlasů; slyšel, že nějací cestující se chtějí dát převést.

Když vyšel ze dveří, viděl, jak se nad přivázaným člunem vznášejí dvě veliké bludičky. Ujišťovaly jej, že mají velice naspěch, a že si přejí být už na onom břehu. Stařec nemeškal, odrazil a se svou obvyklou obratností jel napříč proudem, zatímco cizinci na sebe syčeli nějakou neznámou, svižnou řečí, chvílemi se dávali do hlučného smíchu, poskakující sem a tam, hned na okrajích a lavičkách, hned na dně loďky.

„Člun se kymácí,“ zvolal stařec, „a když budete tak nepokojná, může se převrhnout; sedněte si, světélka!“

Ta se nad touto výstrahou hlučně rozesmála, posmívající se starci a byla neklidnější než dříve. Snášel tedy trpělivě jejich nezpůsoby a brzy přirazil k druhému břehu.

„Tu máte za svou námahu!“ volali cestující, a jak sebou zatřepali, napadalo mnoho lesklých zlatáků do vlhkého člunu.

„Nebesa, co to děláte!“ zvolal stařec, „přivedete mne do velkého neštěstí! Kdyby byl padl jediný zlaták do vody, byl by se proud, který tohoto kovu nestrpí, vzedmul děsnými vlnami, pohodil loďku i mne; a kdo ví, jak by se bylo vedlo vám! Vezměte si zase své peníze!“

„Nemůžeme už vzít nic z toho, co jsme vytřepaly!“ odvětila světélka.

„Tak mi ještě působíte námahu,“ řekl stařec a sehnul se, sbíraje zlatáky do čepice, „že musím sesbírat, donést na zem a zakopat.“

Bludičky vyskočily z člunu a stařec zvolal: „Kde zůstala má mzda?“

„Kdo nebere zlato, ať pracuje zadarmo!“ zvolali bludičky.

„Vězte, že je mi možno zaplatit jen plody země.“

„Plody země?“ Pohrdáme jimi a nikdy jsme jich nepožili.“

„A přece vás nemohu propustit, dokud mi neslíbíte, že mi dodáte tři zelné hlávky, tři artyčoky a tři velké cibule.“

Světélka chtěla v žertu proklouznout, ale cítila, že jsou nějak nepochopitelně připoutána k zemi; byl to nejnepříjemnější pocit, jakého kdy zakusila. Když slíbila, že jeho požadavku příště vyhoví, propustil je a odrazil od břehu. Byl již hodně vzdálen, když za ním bludičky volaly: „Starouši, slyšte, starouši! Zapomněli jsme to nejdůležitější!“

Ale byl již pryč a neslyšel je. Dal se unášet na téže straně po proudu dolů, kde chtěl v hornaté krajině zahrabat nebezpečné zlato, a to tam, kam voda nikdy nemohla dosáhnout. Tam našel mezi vysokými skalisky hrozivou trhlinu, nasypal do ní zlato a plul zpět ke své chýši.

V této trhlíně se zdržoval krásný zelený had, jenž byl probuzen zvukem padajících mincí ze spánku. Jakmile spatřil zářící penízky, ihned je s velkou dychtivostí zhltal a ještě pečlivě vyhledal všechny mince, které se zakutálely do křoví a skalních štěrbin.

Sotva je spolkl, cítil s rozkoší, jak se zlato taví v jeho útrokách a rozplývá se mu celým jeho tělem a s velikou radostí zpozoroval, že se stal průhledným a že svítí. Již dlouho byl ujišťován, že tento úkaz je možný; protože však pochyboval,

že by toto světlo mohlo být trvalé, vyhnala jej ze skály zvědavost a přání pojistit se pro budoucnost, a vyzkoumat, kdo asi tam to krásné zlato nasypal. Nikoho nenašel. Tím příjemnější mu bylo obdivovat sám sebe, jak se plazil bylinami a křovím, i svému půvabnému světlu, které šířil svěží zelení. Všechny listy smaragdově svítily, všechny květiny byly nádherně prozářeny. Marně se plazil osamělou pustinou; tím více však vzrostla jeho naděje, když se dostal na rovinu a zpozoroval v dáli záři, podobnou své vlastní. „Konečně nalézám něco v sobě rovného!“ zvolal a spěchal oním směrem. Nedbal ani toho, že musí lézt močálem a rákosím: neboť ačkoliv nejraději žil na suchých horských lučinách, v trhlinách vysokých skal, ač požíval s oblibou bylinné koření a obvykle tišil žízeň jemnou rosou a čerstvou pramenitou vodou, přece by byl podnikl vše, co by mu bylo uloženo, pro milé zlato a naději na nádherné světlo.

Velmi unaven dospěl k bažině, kde se mihotaly sem a tam obě naše bludičky. Mžikem byl u nich, pozdravil je a těšil se, že našel tak příjemné pány ze svého příbuzenstva. Světélka kolem pobíhala, přeskakovala ho a po svém se smála.

„Pane strýče,“ pravila, „třebaže jste z vodorovné linie, nám to nevadí; jsme ovšem příbuzní jen ze strany záře, neboť, jen se podívejte, (tu se oba plameny seč mohly, vytáhly a zahrotily, přičemž tomu obětovaly celou svou šířku) jak sluší nám pánům ze svislé linie, tato štíhlá délka. Nezazlívejte nám to, milý příteli: která pak rodina se tím může honosit? Od doby, kdy vůbec jsou bludičky, žádná z nich neseseděla ani neležela.“

Hadovi přítomnost těchto příbuzných nebyla velmi pochuti, neboť, ať zvedal hlavu sebe výš, přece cítil, že musí sehnout ji zase k zemi, aby se dostal z místa; zatímco prve se sám sobě v temném háji neobyčejně líbil, nyní se mu zdálo, že

v přítomnosti těchto strýců mu každým okamžikem ubývá lesku, dokonce se bál, že zhasne úplně.

V těchto rozpacích se spěšně otázel, zdali mu pánové nemohli povědět, odkud pochází lesklé zlato, které před chvíli napadalo do rokliny ve skále; že je to snad zlatý déšť, jenž padá přímo z nebe. Bludičky se zasmály, zatřásly sebou a rázem kolem nich skákalo množství zlatáků. Had se po nich rychle vrhl, aby je zhltal.

„Přejeme Vám dobré chutnání strýče,“ pravili oba způsobní páni, „můžeme Vám posloužit ještě větším množstvím.“ Ještě několikrát se velmi hbitě zatřepaly, takže had stěží stačil polykat drahocenný pokrm. Očividně vzrůstala jeho záře a svítil skutečně nádherně, kdežto bludičky značně zhubly a zmenšily se, aniž by však sebeméně pozbyly své dobré nálady.

„Navždy jsem vám zavázán,“ řekl had, když zase trochu popadal dech po hostině, „žádejte ode mne, co chcete; udělám pro vás vše, co je v mých silách.“

„Dobře tedy,“ volaly bludičky, „řekni, kde bydlí krásna Lilií. Doved' nás, jak můžeš nejrychleji k paláci a k zahradě krásné Lilie. Zmíráme netrpělivostí vrhnout se jí k nohám.“

„Tuto službu,“ prohodil had s hlubokým povzdechem, „nemohu vám prokázat ihned. Krásná Lilie bohužel bydlí za vodou.“

„Za vodou!? A my se dali převést v této bouřlivé noci! Jak krutá je řeka, která nás nyní dělí! Nebylo by snad možné zavolat zase starce?“

„Marně byste se namáhali,“ odvětil had, „neboť i kdybyste ho zastihli na tomto břehu, nepřijal by vás; smí převést každého sem, nikoho však odsud.“

„To jsme si pěkně dali! Což není jiného prostředku, jak se dostat přes vodu?“

„Ještě několik, jenže ne v tomto okamžiku. Mohu sám pány přepravit až o polednách.“

„To je doba, kdy neradi cestujeme.“

„Tak můžete přejít za večera na obrově stínu.“

„Jak se to dělá?“

„Velký obr, který bydlí nedaleko odtud, nemůže svým tělem ničeho; jeho ruce neuzvednou ani stéblo slámy, jeho ramena by neunesla ani otýpku roští; ale jeho stín zmůže mnoho, ba všechno. Proto je nejmocnější za východu a západu slunce; a tak je možné si večer sednout jenom na šíji jeho stínu: obr pak jde pomalu ke břehu a jeho stín přenese poutníka za vodu. Chcete-li se však k poledni dostavit k onomu výběžku lesa, kde křoví dosahuje těsně ke břehu, mohu vás já přepravit a představit krásné Lili. Obáváte-li se však poledního vedra, můžete obra vyhledat jen za večera v oné skalní zátocce, bude jistě velmi ochotný!“

S lehkým úklonem se vzdálili oba mladí páni, a had byl spokojen, že se jich zbavil, jednak aby se pokochal ve svém vlastním světle, jednak aby ukojil zvědavost, která ho již dlouho velmi trápila.

Ve skalních trhlinách, jimiž prolézal často sem a tam, objevil kdysi na jednom místě něco zvláštního. Ačkoliv byl nucen lézt těmito propastmi beze světla, byl přesto schopen rozeznávat zcela dobře předměty dotykem. Byl zvyklý nalézat všude jen neobvyklé výtvořiny přírody; tu se plazil mezi hroty velikých krystalů, tu cítil klikaté žilky ryzího stříbra a vynášel ten či onen drahokam s sebou na světlo. Avšak k velikému svému údivu pocítil ve skále, kolkolem uzavřené předměty, které prozrazovaly tvořivou ruku člověka. Hladké stěny, po nichž nemohl vystoupit, ostré pravidelné hrany, krásné sloupy a co se mu zdálo nejpodivnější, lidské postavy, kolem nichž se

několikrát ovinul a které považoval za kov nebo krásně hla-zený mramor. Všechny tyto zkušenosti si přál ještě jednou vidět na vlastní oči a tak si to, co pouze tušil, potvrdit. Věřil nyní, že je schopen svým vlastním světlem osvětlit tento divo- tvorný podzemní klenutý prostor, že se rázem zcela seznámí s těmito zvláštními předměty. Spěchal a brzy našel obvyklou cestou průlinu, kterou se plazíval do svatyně.

Když byl na místě, rozhlédl se zvědavě a jakkoliv jeho zář nemohla osvětlit všechny věci v rotundě, přece na nejbližší z nich viděl dosti zřetelně. V úžase a v bázni pohlédl nahoru do zářícího výklenku, v němž stála socha důstojného krále z ryzího zlata. Podle rozměrů byla v nadlidské velikosti, posta- vou však spíše odpovídala malému než velkému muži. Jeho urostlé tělo bylo zahaleno prostým pláštěm a dubový věnec mu spíнал vlasy.

Sotvaže had pohlédl na tuto ctihodnou sochu, začal král mluvit a tázal se: „Odkud přicházíš?“

„Z trhlin, v nichž bydlí zlato,“ odvětil had.

„Co je nádhernější než zlato?“ ptal se král.

„Světlo,“ odpověděl had.

„Co je osvěživější než světlo?“ tázal se král.

„Řeč,“ odpověděl had.

Had pošilhával za tohoto rozhovoru stranou a spatřil v nejbližším výklenku jiný nádherný obraz. Seděl tam stříbrný král, dlouhé a skoro útlé postavy; jeho tělo bylo oděno oz- dobným šatem, koruna, pás a žezlo byly vyzdobeny draho- kamy. V jeho obličejí se zračil jas hrdosti a zdálo se, že chce právě mluvit, když tu pojednou na mramorové stěně zazářila žíla, hrající dosud temnými barvami a rozšířila příjemné světlo celým chrámem. Při tomto světle uviděl had třetího krále, jehož mohutná železná postava tu seděla, opírajíc se o svůj

kyj, ozdobena vavřínovým věncem, podobala se spíše skále než člověku. Had se chtěl ohlédnout po čtvrtém, jenž byl od něho nejdál, ale v tom se zed' rozevřela, zářící žíla se zableskla a zmizela.

Hadovu pozornost upoutal muž prostřední velikosti, jenž se tu pojednou objevil. Byl oblečen jako sedlák a nesl v ruce lampičku, do jejíhož tichého plamene bylo potěšením se dívat a která podivuhodně ozařovala celý dóm, nevrhající jediného stínu.

„Proč přicházíš. Když máme světlo?“ tázal se zlatý král.

„Víte, že nesmím osvětlit temnotu.“

„Končí se má říše?“ tázal se stříbrný král.

„Pozdě nebo nikdy,“ odpověděl stařec.

Mocným hlasem se začal ptát železný král: „Kdy povstanu?“

„Brzo“ řekl stařec.

„S kým se mám spojit?“ zeptal se král.

„Se svými staršími bratři,“ řekl stařec.

„Co bude z nejmladšího?“ optal se král.

„Usadí se,“ řekl stařec.

„Nejsem unaven,“ zvolal čtvrtý král drsným, koktavým hlasem.

Zatímco tito mluvili, plížil se had tiše chrámem, pozoroval všechno kolem a prohlížel si nyní čtvrtého krále zblízka. Tento stál opřen o sloup a jeho statná postava byla spíše těžkopádná než krásná. Kov, z kterého byl ulit, nebylo snadné rozpoznat. Při podrobném pozorování bylo vidět směs tří kovů, z nichž byli utvoření jeho bratři. Ale při slévání, jak se zdálo, nesplynuly tyto látky; zlaté a stříbrné žíly probíhaly nepravidelně železnou hmotou a dodávaly mu nepříjemného vzhledu.

Mezitím zlatý král pravil muž: „Kolik tajemství znáš?“

„Tři,“ odvětil stařec.
„Které je nejdůležitější?“ tázal se stříbrný král.
„To zjevné,“ odvětil stařec.
„Zjevíš je i nám?“ tázal se železný král.
„Jakmile zvím čtvrté,“ pravil stařec.
„Co je mi po tom!“ mumlal si smíšený král.
„Znám čtvrté,“ pravil had, přiblížil se k starci a zasyčel mu něco do ucha.

„Je na čase!“ zvolal stařec mohutným hlasem.

Chrám se rozléhal ozvěnou, kovové sochy zazněly a v té chvíli se začal stařec propadat na západ a had na východ a každý z nich unikal velikou rychlostí roklemi skal.

Všechny chodby, jimiž se stařec ubíral, plnily se za ním ihned zlatem, neboť jeho lampa měla zázračnou vlastnost, že měnila všechny kameny ve zlato, všechno dřevo ve stříbro, mrtvá zvířata v drahokamy, a že ničila všechny kovy. Aby však takto mohla působit, musela svítit zcela sama. Bylo-li jiné světlo vedle ní, vydávala jen krásnou zář a osvěžovala všechno živoucí.

Stařec vstoupil do své chýše postavené u hory a našel tam svoji ženu v hlubokém zármutku. Seděla u ohně a plakala a nemohla se upokojit. „Jak jsem nešťastná,“ zvolala, „však jsem tě dnes nechtěla pustit z domova!“

„Copak se stalo?“ tázal se stařec zcela klidně.

„Sotva jsi odešel,“ pravila vzlykajíc, „přišli před dveře dva neodbytní poutníci, neopatrně jsem je pustila dovnitř, vypadali jako pořádní a slušní lidé, byli oděni v lehkých plamenech, takže člověk by je považoval za bludičky. Sotvaže byli v domě, začali mi nestoudně lichotit a byli tak dotěrní, že se stydím na to pomyslit.“

„Nu,“ prohodil s úsměvem muž, „páni asi žertovali, neboť při tvém stáří by přece museli zůstat v mezích obecné zdvořilosti.“

„Cože stáří, stáří!“ zvolala žena, „mám stále slyšet o svém stáří? Kolikpak je mi let? Pěkná to zdvořilost! Přece vím, co vím. A jen se ohlédni, jak vypadají stěny, hled', ty staré kameny, které jsem již sto let neviděla. Olízali všechno zlato, ani bys nevěřil, jak hbitě si počínali a stále ujišťovali, že chutná daleko lépe, než obyčejné zlato. Když ometli zdi dohola, zdáli se být ve velmi dobré náladě a věru, také za krátký čas vyrostli, ztloustli a nabyli lesku. Pak začali znovu provádět svou svévoli, zase mě hladili, zvali mě svou královnou, třepali sebou, až z nich vyskákala hromada zlat'áků, vidíš ještě, jak tam svítí pod lavicí. Ale jaké neštěstí! Náš mopslík jich několik pozřel a hle, tu u krbu leží mrtev, ubohé zvíře! Nemohu se upokojit. Uviděla jsem to teprve, až odešli, neboť jinak bych jim neslíbila, že splatím jejich dluh u převozníka.“

„Co jsou dlužní?“ tázal se stařec.

„Tři zelné hlávky,“ řekla žena, „tři artyčoky a tři cibule. Slíbila jsem, že je donesu k řece, až se rozední.“

„Můžeš jim prokázat tuto laskavost,“ řekl stařec, „neboť oni nám příležitostně také poslouží.“

„Nevím, poslouží-li nám, ale slíbili a přísahali mi to.“ Zatím dohořel oheň v krbu, stařec zasypal uhlí spoustu popele, odstranil svítivé zlat'áky a nyní zase svítila jeho lampička sama nejkrásnější září, zdi se potáhly zlatem a mopslík se stal onyxem, krásným nade vše pomyšlení. Střídavě hnědá a černá barva tohoto drahokamu jej činila vzácným uměleckým dílem.

„Vezmi svůj koš,“ řekl stařec, „postav do něj onyx, potom vezmi ty tři hlávky, tři artyčoky a tři cibule, oblož je kolem něj a dones je k řece. K poledni se dej přepravit hadem a navštiv

krásnou Lilii, přines jí onyx, ona jej svým dotekem oživí tak, jako vše živoucí svým dotekem usmrcuje. Bude v něm mít věrného druha. Řekni jí, aby netruchlila, že její vykoupení je blízké, že může pokládat největší neštěstí za největší štěstí, neboť je na čase.“

Stařena sbalila svůj koš a při rozednění se vydala na cestu. Vycházející slunko svítilo jasně z druhé strany přes řeku, která se třpytila v dálce, žena šla pomalým krokem, neboť koš ji tlačil do hlavy a přece to nebyl onyx, který ji tak tížil.

Cokoli nesla mrtvého, nepociťovala to jako tíži, naopak, koš se nadzdvíhoval do výše a vznášel jí nad hlavou. Ale nést čerstvou zeleninu nebo malé živé zvířátko jí bylo na obtíž. Mrzutě tak šla nějakou dobu, když tu pojednou se polekaně zarazila, neboť málem šlápla na obrův stín, který táhl po rovině až k ní. A teprve nyní uviděla mohutného obra, který se vykoupal v řece, jak vystupuje z vody a nevěděla, jak by se mu vyhnula. Jakmile ji spatřil, hned ji žertovně pozdravil a ruce jeho stínu sahaly ihned do koše. Snadno a obratně vyňaly jednu zelnou hlávku, jeden artyčok a jednu cibuli a donesly ji obrovi k ústům, obr šel pak dále proti vodě a uvolnil ženě cestu.

Rozmýšlela se, nemá-li se raději vrátit a nahradit scházející kusy ze své zahrádky a šla takto v pochybnostech dál, takže brzy dospěla ke břehu řeky. Dlouho tam seděla, očekávajíc převozníka, konečně jej uviděla, jak se blíží na lodičce se zvláštním cestujícím. Mladý, ušlechtilý, krásný muž vystoupil z člunu, ani se na něj nemohla vynadívat.

„Co přinášíte?“ zvolal stařec.

„Je to zelenina, kterou vám dluží bludičky,“ odvětila žena a podávala mu své zboží.

Když převozník našel z každého druhu jen dva kusy, rozmrzel se a ujišťoval ji, že je nemůže přijmout. Žena jej snažně prosila a vyprávěla mu, že nemůže teď jít domů a že náklad by ji tížil na cestě, kterou se teď ubírá. Setrval na svém odmítnutí a ujišťoval ji, že to ani nezávisí na něm.

„Co náleží mně, musím nechat devět hodin pohromadě a nesmím přijmout nic, dokud nedám třetinu řece.“

Po dlouhém domlouvání odvětil konečně stařec: „Je ještě jeden prostředek. Zaručíte-li se řece a chcete-li se přiznat za dlužníci, vezmu těch šest kousků; je v tom však jakési nebezpečí.“

„Dostojím-li svému slovu, nevydávám se tedy žádnému nebezpečí?“

„Ani v nejmenším. Strčte ruku do vody,“ pokračoval stařec, „a slibte, že splatíte dluh do čtyřadvaceti hodin.“

Stařena tak učinila, ale jak se ulekla, když vytáhla z vody ruku černou jako uhlí. Prudce se osopila na převozníka a přesvědčovala jej, že její ruce byly vždy to nejkrásnější na ní a že si dovedla vždy, přes tvrdou práci, zachovat ty ušlechtilé údy bílé a jemné. Pozorovala ruku velmi mrzutě a zvolala zoufale: „A co je ještě horší, vidím, že se dokonce ztrácí a je mnohem menší než druhá!“

„Teď se to tak jen zdá,“ pravil převozník, „nedostojíte-li však slovu, může se to uskutečnit. Ruka se bude poznenáhlu ztrácet a konečně se ztratí docela, aniž byste ji postrádala při práci. Budete jí moci vykonávat všechno, jenomže ji nikdo neuvidí.“

„Raději bych chtěla, abych jí nemohla pracovat a nebylo to na mně znát,“ řekla stařena, „ale to nevadí, dostojím svému slovu, abych se brzy zbavila téhle černé kůže a téhle starosti.“

Spěšně pak zvedla koš, který se jí sám nadzdvihl nad hlavu a volně se vznášel do výše, a pospíchala za mladým mužem, jenž se procházel zvolna a zamyšleně po břehu.

Jeho nádherná postava a jeho zvláštní oděv e stařeně vtiskly hluboko do mysli. Jeho hrud' byla pokryta třpytným brněním, jež nebránilo pohybům jeho krásného těla. Z ramen mu splýval nachový plášť, kolem nepokryté hlavy vlnily se mu hnědé vlasy v krásných kadeřích, jeho spanilý obličej byl vydán slunečním paprskům, stejně tak i pěkně urostlé nohy. Bos zvolna kráčel po horkém písku a zdálo se, že hluboká bolest mu otupuje všechny vnější dojmy.

Hovorná stařena se snažila zapříst s ním rozhovor, ale odpovídal jí málo, stručnými slovy, takže konečně ji unavilo stále znovu jej marně oslovovat, jakkoliv se jí líbily jeho krásné oči. Rozloučila se s ním řkouc: „Jdete příliš pomalu, pane, nesmím zmeškat okamžik, abych přešla řeku po zeleném hadu a donesla krásné Lilii znamenitý dar svého muže.“

S těmito slovy odkvapila, stejně rychle se vzmužil krásny jinoch a spěchal za ní, jsouce jí v patách.

„Vy jdete ke krásné Lilii!“ zvolal, „to jdeme JEDNOU cestou. Jaký je to dar, který nesete?“

„Nesluší se pane,“ odpověděla na to žena, „když jste prve tak úsečně odbyl moje otázky, abyste se tak živě vyptával po mých tajnostech. Chcete-li mi však na oplátku vypravovat své osudy, nezatajím vám, jak to je se mnou a s mým darem.“

Brzy se dohodli: žena mu svěřila, jak je to s ní, vypravovala příběh se psem a při tom mu ukázala svůj nádherný dar.

Vyňal ihned to přírodní umělecké dílo z koše a vzal psíka, jenž jakoby klidně odpočíval, do náručí.

„Šťastné zvíře!“ zvolal, „její ruce se tě dotknou, oživí tě, kdežto vše živoucí před ní prchá, aby nepoznalo smutného

osudu. Však co pravím smutného! Není mnohem truchlivější a tesknější, být ochromen její přítomností, než-li zemřít její rukou?“

„Podívej se na mne,“ pravil stařeně, „jaké strasti musím snášet ve svých letech! Toto brnění, jež jsem nosil čestně v boji, tento purpur, jehož jsem se snažil zasloužit moudrou vládou, jsou vším, co mi osud ponechal, brnění jako zbytečnou přítěž, purpur jako bezvýznamnou ozdobu. Koruna, žezlo a meč jsou ty tam, jsem jinak stejně nahý a nuzný jako každý jiný pozemšťan, neboť tak neblaze působí její krásné modré oči, že odnímají všem živým tvorům sílu a že ti, které neusmrtí dotykem, její ruka, jsou zaživa jako bludné stíny.“

Pokračoval v takovémto nářku a neukojil nikterak zvědavost stařenky, která chtěla být zpravena ne tak o jeho vnitřním, jako spíše o jeho vnějším stavu. Nedověděla se jméno ani jeho otce, ani jeho království. Hladil ztuhlého psíka, kterého roze-
hřály sluneční paprsky a teplá hrud' jinochova, takže se zdálo, že žije. Vypτάval se mnoho na muže s lampou, na účinky posvátného světla a zdálo se, že si od toho slibuje mnoho dobrého do budoucnosti pro svůj smutný úděl.

Mezitím co takto hovořili, uviděl v dáli majestátný oblouk mostu, klenoucí se od jednoho břehu ke druhému, jak se skvostně třpytí ve sluneční záři. Oba užasli, neboť ještě nikdy neviděli tuto stavbu v takové nádheře. „Jakže!“ zvolal princ, „což nebyl ten most již dost krásný, když stál před našimi zraky jakoby sklenut z jaspisu a chrysoprasu? Nemusíme se bát na něj vstoupit, když je vystavěn jakoby ze smaragdu, chrysoprasu a chrysolitu v nejpůvabnější rozmanitosti?“ Žádný z nich nevěděl o změně, která se udála s hadem, neboť to byl had, jenž se každého poledne vzeplal přes řeku a posta-

vil se v podobě umného mostu. Oba pocestní na něj vstoupili s úctou a přešli jej mlčky.

Sotvaže byli na druhém břehu, začal se most houpat a pohybovat a za chvíli se dotkl hladiny řeky. Vzápětí se již zelený had plazil ve své původní podobě po zemi za pocestnými. Oba sotva poděkovali za dovolení, že směli po jeho hřbetu přejít řeku, když zpozorovali, že kromě nich tří musí být v jejich blízkosti ještě více osob, které však svými zraky nemohli zahlédnout. Slyšeli vedle sebe sykot, jemuž had odpovídal rovněž sykotem, zbystrili tedy sluch a slyšeli:

„Poohlédneme se,“ řeklo několik střídavě so ozývajících hlasů, „nejprve na zapřenou v sadě krásné Lilie a prosím vás, abyste nás, jakmile nastane nic a my budeme vypadat alespoň trochu k světu, představil oné dokonalé kráse. Zastihnete nás na okraji velikého jezera.“

„Budiž,“ odpověděl had a sykavý zvuk se ztrácel ve vzduchu.

Naši tři poutníci se pak umlouvali, v jakém pořadí by měli předstoupit před krásnou dívku, neboť třebaže kolem ní smělo být sebevíce osob, přece směly přicházet a odcházet jen po jednom, pokud nechtěly podstoupit citelnou bolest.

Žena s proměněným psem v koši se první přiblížila zahradě a vyhledala svoji ochránkyni, kterou bylo snadné nalézt, protože právě zpívala za doprovodu harfy. Líbezný tóny sejevily nejdříve jako kruhy na hladině tichého jezera, potom rozvlnily jako lehký vánek traviny a křoví. Na uzavřeném zeleném prostranství, ve stínu nádherné skupiny rozmanitých stromů, seděla a okouzlovala na prvý pohled oči, uši a srdce ženy, která se k ní ve vytržení blížila a sama si přísahala, že krásná dívka za její nepřítomnosti ještě více zkrásněla. Již zdaleka

vzdávala dobrá žena této nade vše půvabné dívce pozdrav a chválu.

„Jaké štěstí dívat se na vás, jakou nebeskou blaženost šíříte kolem sebe! Jak rozkošně spočívá harfa na vašem klíně, jak jemně ji objímají vaše paže, jak se vzpíná v touze k vaší hrudi a jak něžně zní dotykem vašich štíhlých prstů! Třikrátě blažený jinochu, jenž můžeš zaujmout její místo!“

Za těchto slov přikročila blíže, krásná Lilie na ni vzhledla, spustila ruce a odvětila:

„Nermuť mne nevhodnou chválou, cítím jen tím více své neštěstí. Hle, zde u mých nohou leží mrtvý, ubohý kanárek, který druhy tak příjemně doprovázel mé písně. Byl zvyklý sedět na mé harfě, pečlivě nacvičen, aby se mne nedotkl. Dnes, když jsem, osvěžena spánkem zpívala tichou ranní píseň a můj zpěváček vydával čiperněji než kdy jindy své ladné tóny, najednou jako střela mi letí jestřáb nad hlavou. Ubohé zvířátko polekáno ukrylo se na mých řadrech a v tom okamžení jsem ucítila poslední záchvěvy jeho unikajícího života. Zasažen mým pohledem, vleče se sice lupič bezmocně tam dole u vody, ale co mi pomůže jeho trest? Můj miláček je mrtev a jeho hrob rozmnoží jen smutné křoví mé zahrady.“

„Vzchopte se krásná Lilie!“ zvolala žena, sama si osušujíc slzu, kterou ji vyloudilo z očí vypravování nešťastné dívky. „Seberte se! Můj muž vám vzkazuje, abyste zmírnila svůj žal a pokládala největší neštěstí za předzvěst největšího štěstí, neboť je prý na čase.“

„A věru,“ pokračovala stařena, „chodí to podivně na světě. Pohleďte jen na moji ruku, jak zčernala! Věru již také mnohem menší, musím si pospíšit, než-li snad dokonce zmizí! Proč jsem byla jen tak ochotná k bludičkám, proč jsem musela potkat obra a proč ponořit ruku do řeky? Nemůžete mi dát

zelnou hlávkou, artyčok a cibuli? Donesla bych je k řece a moje ruka zbělí, že bude jako dřívě, takže bych ji mohla málem položit vedle vaší.“

„Zelné hlávky a cibuli bys tu ještě mohla nalézt, ale artyčok hledáš marně. Ze všech rostlin mé veliké zahrady nenese žádná ani květů ani plodů, ale každý proutek, který ulomím a zasadím na hrob nějakého svého miláčka, zazelená se ihned a žene do výše. Všechny tyto keře, tyto háje jsem bohužel viděla růsti. Koruny těchto pinií, obelisky těchto cypřišů, mohutné duby a buky, vše to byly proutky, vsazené jako smutný pomník mojí rukou do půdy, dřívě úrodné.“

Stařena málo dbala této řeči a pozorovala jen svou ruku, která se zdála v přítomnosti krásné Lilie stále černější a každou minutu menší. Chtěla vzít koš a odkvapit, když si vzpomněla, že na nejlepší zapomněla. Vyňala hned poměněného psa a posadila jej nedaleko Lilie do trávy.

„Můj muž,“ pravila, „vám posílá tuto památku. Víte, že můžete tento drahokam oživit svým dotykem. To způsobné věrné zvíře vám jistě udělá radost, a zármutek, že o něj přicházím, může být rozptýlen jen pomyšlením, že patří vám.“

Krásná Lilie hleděla na pěkné zvíře s potěšením, a jak se zdálo, s údivem. „Mnohá znamení, která mi dodávají nějakou naději, se scházejí,“ řekla, „ale ach! Není to jen zaslepenost naší povahy, že si sami předstíráme, že to nejlepší je už na blízku, když se sejde mnoho neštěstí?“

*„Zda v černé dlani družčině se klamu,
Zda v mrtvém ptáčeti a v ostatním
tom všem?
Což sobě rovna má ten pejsek*

z drahokamů?

A neposlala mi jej lampa sem?

Všem slastem vzdáleno mé živoření,

mně neštěstí je věrným druhem jen.

Chrám u řeky proč dobudován není?

Proč dosud most, ach, není vystavěn?“

Netrpělivě naslouchala dobrá žena tomuto zpěvu, který provázela krásná Lilie příjemnými tóny své harfy, a který by byl každého jiného uvedl v nadšení. Chtěla se právě poroučet, když tu ji zdržel příchod zeleného hada. Slyšel totiž poslední verše písně a jal se krásné Lilie dodávat odvahu.

„Prococtví o mostě je splněno!“ zvolal. „Zeptejte se jen této dobré ženy, jak nádherný je nyní oblouk. Co dříve bylo neprůhledným jaspisem, co bylo jen chrysoprasem, jimž prosvítalo světlo nejvýš jenom na okrajích, to se stalo průzračným drahokamem. Není tak jasného berylu a smaragd nemá tak krásné barvy.“

„Přeji vám k tomu štěstí,“ řekla Lilie, „ale odpusťte, nevěřím-li ještě, že prococtví je splněno. Po vysokém oblouku vašeho mostu mohou procházet jen chodci, nám však bylo slíbeno, že koně a povozy a cestující všeho druhu budou současně putovat přes most sem i tam. Nemluví prococtví o velikých pilířích, jež vystoupí samy z řeky?“

Stařena, upírajíc stále oči na ruku, přerušila hovor a poroučela se.

„Zůstaňte ještě okamžik,“ pravila krásná Lilie, „a vezměte s sebou mého ubohého kanárka. Poproste lampu, aby jej proměnila v krásný topas, oživím jej pak svým dotekem a bude mi pak spolu s vaším dobrým mopslíkem nejlepším obveselením. Ale pospěšte si, co můžete nejvíce, neboť při zá-

padu slunce zasáhne ubohé zvíře odporná hniloba a rozerve krásnou spojitost jeho těla na věky.“

Stařena položila mrtvolku mezi jemné lístky do svého koše a odkvapila.

„Bud' jak bud',“ řekl had, pokračuje v přerušném hovoru, „chrám je vystavěn.“

„Ale nestojí dosud u řeky,“ prohodila kráska.

„Spočívá ještě v hlubinách země,“ řekl had, „viděl jsem krále a mluvil jsem s nimi.“

„Ale kdy povstanou?“ tázala se Lilie.

Had odvětil: „Slyšel jsem, jak se rozléhají chrámem velká slova: Je na čase.“

Líbezný jas se rozlil obličejem krásky. „Slyším tato šťastná slova dnes již podruhé,“ pravila, „kdy přijde den, kdy je uslyším potřetí?“

Vstala a z křoví ihned vystoupila rozkošná dívka, která jí odňala harfu. Za ní následovala druhá, která složila vyřezávanou židli ze slonoviny, na níž Lilie seděla a její stříbrnou podušku vzala pod paži. Pak se objevila třetí, která nesela veliký slunečník vyšívaný perlami, čekajíc, bude-li jí snad potřebovat na procházce. Vysloveně krásné a rozkošné byly tyto tři dívky a přece zvyšovaly pouze krásu Liliinu, neboť musel každý doznat, že nemohou k ní být vůbec ani přirovnány.

Se zálibou pozorovala zatím krásná Lilie podivuhodného mopslíka. Sehnula se a dotkla se jej, v tom okamžiku vyskočil. Čiperně se rozhlédl, běhal sem tam a nakonec se rozběhl pozdravit radostně svoji dobrodějku. Vzala jej do náručí a přitiskla k sobě.

„Jakkoliv jsi studený,“ zvolala, a jakkoliv v tobě koluje jen poloviční život, jsi mi přece vítán, něžně tě budu milovat, roztomile si budu s tebou hrát, laskavě tě hladit, pevně tě přivinu

k srdci.“ Pak jej pustila, odehnala jej, zase jej zavolala, hrála si s ním tak roztomile a proháněla se s ním tak čiperně a nevinně po trávníku, že každý znova a znova s rozkoší musel pozorovat její radost a sdílet ji, tak jako krátce před tím její smutek naladil všechna srdce k soucitu.

Toto veselí, tato rozmarná hra byla přerušena příchodem smutného jinocha. Vstoupil tak, jak ho již známe. Zdálo se jen, že jej parno dne ještě více zemdlelo a v přítomnosti dívky byl bledší každým okamžikem. Nesl na ruce jestřába, sedícího klidně jako holub se schlíplými křídly.

„Není to od tebe přátelské,“ volala naň Lilie, „že mi přinášíš nenáviděné zvíře, netvora, jenž dnes zabil mého zpěváčka.“

„Neplísni nešťastného ptáka!“ odvětil na to jinoch. „Žaluj spíše na sebe a na osud a popřej mi společnost s druhem mé bídy.“

Zatím psík neustále škádlil krásku, která to oplácela průzračnému miláčkovi nejvlídnějším chováním. Tleskala rukama, aby jej zaplašila, potom běžela, aby jej zase přivábila. Snažila se jej chytit, když prchal a odháněla jej, když se k ní lísal. Jinoch na to hleděl mlčky a s rostoucí nevolí. Konečně však, když vzala do náručí zvíře, jež se mu zdálo nejvýš odporné, přitiskla je na svá bílá ňadra a políbila černý čenich svými nebeskými rty, přešla jej všechna trpělivost a zvolal pln zoufalství: „Což musím já, jenž jsem odsouzen smutným osudem, abych žil u tebe, ale při tom snad navždy od tebe odloučen, když jsem díky tobě přišel o všechno, ba i o sebe, na vlastní oči vidět, že ti taková nepřírozená zrůda působí radost, že poutá tvou náklonnost a těší se z tvého objetí! Mám ještě déle jen tak chodit sem a tam a měřit smutný kruh přes řeku z jednoho břehu na druhý? Ne! Ještě plane jiskra starého hrđinství v mých prsou, necht' vyšlehne v této chvíli posledním

plamenem! Mohou-li kameny spočívát na tvých ňadrech, nechť se stanu kamenem, usmrcuje-li tvůj dotyk, chci zemřít tvýma rukama.“

Při těchto slovech se prudce pohnul, jestřáb odletěl z jeho ruky, jinoch se však vrhl ke krásce, jež napřáhla ruce, aby jej zadržela, ale dotkla se jej jen tím dříve. Vědomí jej opustilo a dívka ucítila zděšena krásné břímě na svých prsou. S výkřikem ustoupila a spanilý jinoch klesl bez ducha z jejího náručí na zem.

Neštěstí bylo hotovo! Sladká Lilie stála tu bez hnutí a hleděla strnule na bezduchou mrtvolu. Jako by se jí srdce v hrudi zastavilo a její oči neměly slzí. Marně se snažil mopslík přimět ji k nějaké něžnosti, s jejím přítelem zemřel pro ni celý svět. Její němé zoufalství se neohlíželo po pomoci, neboť ji neznala.

Zato had se činil o to horlivěji, zdálo se, že pomýšlí na záchranu. Skutečně sloužily jeho zvláštní pohyby k tomu, že zabránil alespoň dočasně nejbližším strašným následkům neštěstí. Uzavřel svým pružným tělem veliký kruh kolem mrtvoly, vzal konec svého ocasu do zubů a zůstal klidně ležet.

Zanedlouho vystoupila jedna z krásných služebnic Liliiných, přinesla židli ze slonoviny a laskavými posuňky přiměla Lilii, aby usedla, brzy potom přišla druhá se závojem ohnivé barvy a ozdobila jím spíše, než pokryla hlavu své velitelky, třetí ji podala harfu a sotvaže Lilie přitiskla k sobě skvostný nástroj a vyloudila ze strun několik tónů, vrátila se prvá s jasným kulatým zrcadlem, postavila se proti krásce, zachycovala její pohledy a vracela jí takto nejkrásnější obraz, jaký bylo možno v přírodě najít. Bolest zvyšovala její krásu, závoj její kouzlo, harfa její půvab, a jak každý doufal ve změnu jejího smutného postavení, tak si každý přál podržet věčně její obraz, jak se jevil nyní.

Pohlédla tiše do zrcadla a vzápětí vyloudila ze strun nové tóny, zároveň se zdálo, že její bolest stoupla a struny odpovídaly mohutně jejímu nářku. Několikrát otevřela ústa ke zpěvu, ale hlas jí selhal, ale její bolest se brzy rozplynula v slzách. Dvě dívky jí pomohly, uchopily ji do náručí, harfa jí klesla z klína a stěží ještě zachytila hbitá služebnice nástroj a odklidila jej stranou.

„Kdo přivede nám muže s lamou, dřív než zapadne slunce?“ zasyčel had tiše, ale slyšitelně. Dívky na sebe pohlédly, slzy krásné Lilie kanuly hojněji. V tomto okamžiku se vracela udýchaná žena s košem.

„Jsem ztracena a zmrzačena,“ zvolala, „hled'te, jak se má ruka ztratila již skoro docela! Ani převozník ani obr mne nechtěli převézt, protože jsem ještě dlužnicí řeky, marně jsem nabízela sto zelných hlávek a sto cibulí, nechtějí nic víc, než ty tři kusy, přičemž artyčoky v tomto kraji nejsou vůbec k nalezení.

„Zapomeňte na své hoře,“ pravil had, „a hled'te zde pomoci. A snad bude zároveň i vám pomoženo. Pospěšte, jak můžete a vyhledejte bludičky. Je sice ještě jasno, abyste je uviděla, ale snad uslyšíte jejich smích a třepotání. Pospíší-li si, převezje je obr ještě přes řeku a mohou najít muže s lamou a poslat jej sem.“

Žena spěchala, jak mohla, a had čekal, jak se zdálo, stejně netrpělivě jako Lilie, na návrat obou. Bohužel paprsky zapadajícího slunce zlatily už jenom nejvyšší vrcholky stromů v houštině a dlouhé stíny se kladly na jezero i louku, had se netrpělivě svíjel a Lilie se rozplývala v slzách.

V této chvíli se had rozhlížel na všechny strany, neboť se bál, že slunce každým okamžikem zapadne, hniloba že pronikne magickým kruhem a přepadne nezadržitelně

krásného jinocha. Konečně spatřil vysoko ve vzduchu jestřába s nachovým peřím, jeho hrud' zachycovala poslední paprsky a slunce. Zachvěl se radostí nad dobrým znamením a nezklamal se: zakrátko potom bylo vidět, jak se po jezeře blíží muž s lampou, jakoby jel na bruslích.

Had nezměnil své místo, ale Lilie vstala a volala mu vstříc: „Který dobrý duch tě posílá v okamžiku, kdy tě tolik potřebujeme?“

„Duch mé lampy,“ odvětil stařec, „mne pudí a jestřáb mne přivádí sem. Lampa zaprská, když je mne zapotřebí a ohlédnu se jen ve vzduchu po nějakém znamení, nějaký pták nebo meteor mi udá směr, jímž se mám brát. Buď klidná, nejkrásnější dívko! Nevím, mohu-li pomoci, jednotlivec nepomůže, nýbrž ten, kdo se spojí s mnohými v pravou chvíli, dočkejme a doufejme.“

„Drž svůj kruh uzavřený,“ pokračoval, obrátiv se k hadovi, posadil se vedle něj na pahorek a osvětloval mrtvé tělo. „Přineste sem také krásného kanárka a vložte jej do kruhu.“ Dívky vyňaly mrtvolku z koše, jež tu zanechala stařena, a poslechlly muže.

Slunce zatím zapadlo, a jak tma houstla, začal svítit nejen had a mužova lampa, nýbrž i závoj Liliin vydával světlo, které zbarvilo jako ranní červánky její bledé tváře a její bílý šat neskonalým půvabem. Všichni se na sebe střídavě dívali a tiše se pozorovali, starost a smutek byly zmírněny určitou nadějí.

Nebylo tudíž nepříjemným objevení se stařeny ne společností obou veselých světélek. Bludičky sice byly v poslední době asi hodně marnotratné, neboť byly zase vyhublé, ale chovaly se tím způsobněji k princezně a k ostatním ženám. S největší jistotou a velmi výrazně pronášely dosti obyčejné řeči, zvláště byly velmi vnímavé pro

půvab, který šířil kolem svítící závoj rozprostřený nad Lilií a jejími průvodkyněmi. Ženy klopli skromně oči, a chvála jejich krásy je skutečně krásčila. Všichni byli spokojeni a klidni, až na stařenu. Nedbajíc ujišťování svého muže, že její ruka se nemůže dále ztrácet, pokud ji ozařuje jeho lampa, tvrdila vícekrát, půjde-li to tak dále, zmizí tato ušlechtilá končetina ještě před půlnocí.

Stařec s lampou naslouchal pozorně rozpravě bludiček a byl rád, že tato zábava Lilií rozptýlila a rozveselila. A opravdu nadešla půlnoc, aniž kdo věděl jak.

Stařec vzhlédl k hvězdám a začal hovořit: „Jsme shromážděni v šťastnou hodinu, každý vykonej svůj úkol, každý vykonej svou povinnost, všeobecné štěstí v sobě rozpustí každou jednotlivou bolest tak, jako všeobecné neštěstí pohlcuje jednotlivé radosti.“

Po těchto slovech nastal podivuhodný šumot, neboť každá z přítomných osob mluvila pro sebe a všichni pronášeli nahlas, co by měli dělat, jen ony tři dívky byly zticha, usnuly všechny, jedna u harfy, druhá u slunečnicku, třetí u židle, což se jim nemohlo zazlívát, neboť bylo již pozdě. Planoucí mladíci přidrželi se, po chvilkových zdvořilostech věnovaných také služebnicím, nakonec přece jen Lilie, ze všech nekrásnější.

„Vezmi zrcadlo,“ pravil stařec jestřábovi, „ozařuj prvými slunečními paprsky spící dívky a vzbud’ je světlem odraženým z výše.“

Had se nyní počal pohybovat, rozevřel kruh a pomalu se plazil velkými oblouky k řece. Slavnostně následovaly oba plaménky a každý by je považoval za vážené plameny. Stařena a její muž uchopili koš, jehož mírné světlo dosud sotva kdo zpozoroval, táhli za jeho ucha z obou stran a koš se tím stále zvětšoval a rozzařoval. Uložili do něj jinochovo mrtvé tělo a

položili mu na hrud' kanárka, koš se zvedl do výše a vznášel se nad hlavou stařeny, která šla bludičkám v patách. Krásná Lilie vzala mopslika do náručí a následovala stařenu, muž s lampou uzavíral průvod a krajina byla tímto množstvím světél podivuhodně osvětlena.

Když dospěla k řece, uviděla společnost s nemalým údivem, jak se nad ní pne nádherný oblouk, jímž jim dobročinný had připravil zářivou cestu. Kdo se ve dne obdivoval průhledným drahokamům, z nichž most se zdál být sestaven, žasl v noci nad jejich zářící nádherou. Nahoře se rýsoval ostře jasný kruh na temném nebi, ale dole šlehaly živé paprsky do středu a ukazovaly na pružnost mostu. Průvod pomalu přešel most a převozník, jenž se díval z dálky ze své chýše, pozoroval užasle zářící kruh a podivné světla, jež po něm putovala.

Sotvaže dospěli k druhému břehu, začal oblouk po svém kolísat a vlnovitě se blížil k vodě. Had se pak brzy dostal na břeh, koš snesl se na zem a had znovu uzavřel svůj kruh. Stařec se před ním uklonil a pravil: „Jak ses rozhodl?“

„Obětovat se, než budu sám obětován,“ odvětil had, slib mi, že nenecháš jediného kamene na souši.“

Stařec slíbil a pravil pak krásné Lilii: „Dotkni se hada levicí a svého milovaného pravicí.“

Lilie poklekla a dotkla se hada a mrtvého. Okamžitě se zdálo, že se jinochovi vrací život, pohnul sebou v koši, ba vzpřímil se a usedl. Lilie jej chtěla obejmout, ale stařec ji zadržel, pomohl však mladému muži vstát a vyvedl jej z koše a z kruhu.

Jinoch stál, kanárek se mu třepotal na rameni, zase byl v obou život, ale duch se ještě nevrátil. Krásný přítel měl oči otevřeny a neviděl – aspoň se zdálo, že hledí na všechno bez

účasti. A sotva údiv nad touto událostí poněkud opadl, zpozorovali teprve, jak podivně se had změnil. Jeho krásné štíhlé tělo se rozpadlo na tisíce zářivých drahokamů. Stařena, jež chtěla sáhnout po svém koši, neopatrně o něj zavadila a již nebylo vidět siluetu hada, jen krásný kruh zářivých drahokamů ležet v trávě.

Stařec začal ihned sbírat drahokamy do koše, při čemž mu jeho žena pomáhala. Oba donesli potom koš ke břehu na vyvýšené místo a stařec vysypal celý náklad do řeky, což se neobešlo bez odporu jeho ženy a krásky, jež by si byly rády něco vybraly. Jako zářivé a třpytící se hvězdy odpluly kameny s vlnami a nedalo se posoudit, zdali se v dálce ztrácejí, či zda se potápějí.

„Pánové, „řekl pak stařec uctivě světélkům, „nyní vám ukážu cestu a zahájím průvod, vy však nám prokážete největší službu otevřením brány svatyně, neboť touto branou musíme tentokrát vejít a nikdo mimo vás nám ji nemůže otevřít.“

Bludičky se slušně uklonily a šly poslední. Stařec vešel první do skály, jež se před ním rozevřela. Jinoch ho následoval takřka mechanicky. Tiše a nejistě šla Lilie v určité vzdálenosti za ním. Stařena nechtěla zůstat pozadu a natahovala ruku, aby světlo lampy jejího muže na ni dopadalo. Bludičky nyní uzavíraly průvod, sklánějíc se k sobě hroty svých plamenů, jako by spolu hovořily.

Nešli dlouho, když průvod stanul před velikou železnou branou, jejíž křídla byla uzamčena zlatým zámekem. Stařec ihned přivolal světélka, která se nedala dlouho pobízet a hbitě hltala svými nejostřejšími plameny zámek a závory.

Mohutně zaduněl kov, když se obě křídla brány rychle rozletěla a ve svatyni se objevily důstojné obrazy králů,

ozářeny vstupujícími světly. Každý se uklonil před ctihodnými panovníky, zvláště bludičky se pitvorně ukláněly.

Po krátké pomlce se zeptal zlatý král: „Odkud přicházíte?“

„Ze světa,“ odpověděl stařec.

„Kam jdete?“ tázal se stříbrný král.

„Do světa,“ pravil stařec.

„Co chcete u nás?“ tázal se železný král.

„Vás doprovodit.“ Řekl stařec.

Smišený král právě chtěl začít mluvit, když tu zlatý král pravil bludičkám, jež se mu příliš přiblížily: „Odstupte ode mne, moje zlato není pro vaše jazyky.“ Obrátily se pak k stříbrnému a přitulily se k němu. Jeho šat zářil krásně jejich žlutavým odleskem.

„Jste mi vítány,“ řekl, „ale nemohu vás živit, nasytíte se jinde a přineste mi své světlo.“

Vzdálili se a plížily, minuvše železného krále, jenž, jak se zdálo, jich ani nezpovozoval, ke smíšenému králi.

„Kdo opanuje svět?“ zvolal tento koktavým hlasem.

„Ten, kdo stojí na vlastních nohách,“ odpověděl stařec.

„To jsem já!“ řekl smíšený král.

„To se ukáže,“ řekl stařec, „neboť je na čase.“

Krásná Lilie padla starci kolem krku a srdečně jej políbila.

„Svatý otče,“ pravila, „děkuji ti tisíckrát, neboť slyším prorocké slovo potřetí.“

Sotvaže dořekla, přidržela se starce pevněji, neboť půda pod nimi se začala houpat. Stařena a jinoch se také navzájem přidrželi, jenom čiperné bludičky nezpovozovaly ničeho.

Všichni cítili zřetelně, že se celý chrám pohybuje jako loď, jež se zvolna vzdaluje z přístavu, když byly kotvy zdviženy. Zdálo se, že hlubiny země se před ním rozevírají, jak jimi vystupoval. Nikde nenarazil, ani skála mu nestála v cestě.

Krátkou chvíli se zdálo, že se řine jemný déšť otvorem kupole. Stařec držel krásnou Lilii pevněji a řekl jí: „Jsme pod řekou a brzy budeme u cíle.“ Zanedlouho potom mysleli, že stojí, ale klamali se, chrám stoupal vzhůru.

Pak se ozval zvláštní hluk nad jejich hlavami. Přeházená prkna a trámy se začaly tlačit s praskotem otvorem kupole dovnitř. Lilie a stařena odskočily stranou, muž s lampou uchopil jinocha a stanul na místě. Převozníková chýška – neboť chrám jak stoupal, odloučil ji od půdy a pojal do svého nitra – poznenáhla klesala, až pokryla mladého muže i starce.

Ženy se daly do křiku a chrám se otrásl jako loď, která nenadále narazí na břeh. Ustrašeně bloudily ženy v šeru kolem chýše, dveře byly zavřeny a nikdo nedbal jejich bušen. Tloukly tím více a podivily se nemálo, když nakonec dřevo znělo kovově. Silou uzavřené lampy proměnila se chýška zvnitřku i navenek ve stříbro. Zanedlouho změnila také svoji podobu, neboť ušlechtilý kov opustil náhodné tvary prken, veřejí a trámů a utvářel se v nádhernou schránu z tepaného kovu. A nyní stál tu nádherný chrám uprostřed velikého nebo, chcete-li, oltář, důstojný chrámu.

Po stupních vedoucích zevnitř, vystoupil nyní ušlechtilý jinoch nahoru, muž s lampou mu svítil a jiný jako by jej podepíral, a tento vyšel oděn v krátký bílý šat a držel v ruce stříbrné veslo. Poznali v něm převozníka, někdejšího obyvatele proměněné chýše.

Krásná Lilie vystoupila po vnějších stupních, jež vedly z chrámu na oltář, ale stále ještě byla od svého milovaného odloučena. Stařena, jejíž ruka stále se zmenšovala, pokud lampa byla skryta, zvolala: „Cožpak mám být ještě stále nešťastnou? Nemůže být při tolika zázracích žádným zázrakem zachráněna moje ruka?“

Její muž ukázal na otevřenou bránu a pravil: „Hle, nastává den, pospěš si a vykoupej se v řece.“

„Jaká to rada!“ zvolala, „cožpak mám celá zčernat a zmizet? Vždyť jsem ještě nesplatila dluh.“

„Jdi,“ řekl stařec, „a poslechni mne! Všechny dluhy jsou splaceny.“

Stařena odkvapila a v témže okamžiku objevila se zář vycházejícího slunce ve věnci chrámové kupole. Stařec vstoupil mezi jinocha a pannu a zvolal mohutným hlasem: „Jsou tři, kteří vládou na zemi: moudrost, jas a moc.“ Při prvním slově povstal zlatý král, při druhém stříbrný a při třetím se pomalu zvedl železný, ale v tom se smíšený král neobratně sesedl.

Kdo jej viděl, stěží se zdržel smíchu, přesto, že byla chvíle slavnostní, neboť on neseděl, neležel, neopíral se, nýbrž se neforemně zhroutil.

Bludičky, které se jím dosud zaměstnávaly, odstoupili stranou, zdály se bledé v ranním šeru, opět dobře nasyceny a při dobrém plameni, obratně vylízaly zlaté žíly obrovské sochy svými ostrými jazýčky až do nejhlubšího vnitřku. Nepravidelné prázdné prostory, které tím vznikly, zůstaly nějakou dobu otevřeny a postava zachovala původní podobu. Když však konečně byly pohlceny i nejměnější žilky, zhroutil se obraz najednou a to bohužel právě v těch místech, jež zůstanou v klidu, když si člověk sedne, naproti tomu strnuly klouby, jež by se měly ohnout. Kdo se už nemohl smát, musel odvrátit oči, pohled na cosi mezi formou a hromadou, nevábil.

Muž s lampou dovedl nyní krásného, ale stále ještě strnule před sebe zirájícího jinocha dolů z oltáře přímo k železnému králi. U nohou mocného knížete ležel meč v železné pochvě. Jinoch se opásal.

„Meč k levici, pravici volnou!“ zvolal mohutný král. Pak šli k stříbrnému králi, který skláněl své žezlo k mladému muži. Tento je uchopil levou rukou a král řekl libým hlasem: „Staň se pastýřem ovcí!“ Zlatý král, když došli k němu, vtiskl jinochu žehnajícím pohybem dubový věnec na hlavu a pravil: „Poznej to, co je nejvyšší!“

Stařec bedlivě pozoroval jinocha za této občůzky. Po opásání mečem vzdmula se mu hrud', paže se pohnuly a jeho nohy vykročily pevněji. Když vzal žezlo do ruky, jeho síla jako by se zjemnila a nevýslovným vznětem ještě zmohutněla, když však dubový věnec ozdobil jeho kadeře, oživily rysy jeho obličjeje. Oko se zalesklo nevýslovným duchem a první slovo z jeho úst bylo: „Lilie!“

„Milá Lilie!“ zvolal, když jí spěchal po stříbrných schodech nahoru vstříc, - neboť přihlížela jeho pouti chrámem z hořejšího okraje oltáře: „Milá Lilie! Co rozkošnějšího může si přát muž opatřený vším, nežli nevinnost a tichou náklonnost, jež tvoje řadra v sobě pro mne ukrývají?“

„Ó, můj příteli!“ pokrčoval, obrátiv se k starci a pohlédnuv na tři svaté postavy, „vznešená a jistá je říše našich otců, ale zapomněl jsi na čtvrtou sílu, která ještě dříve, všeobecněji a bezpečněji vládla světu – na sílu lásky.“

S těmito slovy padl krásné dívce kolem krku, tato odhodila závoj a její tváře se zbarvily nejkrásnějším nepomíjivým ruměncem.

Na to řekl stařec s úsměvem: „Láska nevládne, ale tvoří a to je víc.“

V této slavnostní náladě, v štěstí a nadšení ani nezpozorovali, že se již úplně rozednělo a otevřenou branou se zjevily společnosti pojednou zcela nečekané věci: veliké prostranství vroubené sloupy, tvořilo nádvoří, na jehož konci

bylo vidět dlouhý a nádherný most, který se mnoha oblouky klenul přes řeku. Byl po obou stranách opatřen pohodlným a skvostným sloupovím pro pěší, kterých se již sešlo mnoho tisíc a přecházeli stále a bez ustání z břehu na břeh. Velká cesta byla uprostřed oživena stády, jezdci a vozy, všechno proudilo po obou stranách, aniž si překáželo.

Všichni, jak se zdálo, divili se jeho pohodlnosti a nádheře a nový král s chotí byli pohybem a životem tohoto velkého národa stejně nadšeni, jako je blažila jejich vzájemná láska.

„Vzpomínej na hada s úctou, „pravil muž s lampou, „jsi mu zavázán za život, tvoji národové za most, jímž tyto sousední břehy jsou teprve oživeny a spojeny. Ony plovoucí a svítící drahokamy, zbytky jeho obětovaného těla, jsou základními pilíři tohoto nádherného mostu, na těchto se sám vystavěl a bude se sám udržovat.“

Přítomní právě chtěli od něj žádat vysvětlení tohoto nádherného tajemství, když tu vstoupily chrámovou branou čtyři krásné dívky. Podle harfy, slunečníku a polní židličky bylo možno ihned poznat průvodkyně Liliiny, ale čtvrtá, krásnější tří, byla neznáma, která družně žertujíc spěla s nimi chrámem a vystoupila vzhůru po stříbrných stupních.

„Budeš mi příště více věřit, milá ženo?“ pravil muž s lampou ke krasavici. „Blaze tobě a každému tvoru, který se tohoto jitra v řece vykoupe!“

Omlazená a zkrášlená stařena, neboť po dřívější její podobě nebylo již stopy – obejmula oživenými mladistvými rameny muže s lampou, jenž přijímal zdvořile její laskání.

„Jsem-li ti příliš starý,“ pravil s úsměvem, „můžeš si dnes zvolit jiného chotě, ode dneška není platné manželství, které nebude uzavřeno nanovo.“

„Copak nevíš,“ odvětila ona, „že i tys omládl?“

„Těší mne, jevím-li se tvým očím jako statný mladý muž. Přijímám znovu tvoji ruku a chci rád s tebou přejít do života příštího tisíciletí.“

Královna přivítala svoji novou přítelkyni a sestoupila s ní a s ostatními družkami do oltáře, zatímco mezitím král uprostřed obou mužů pohlížel k mostu a pozorně sledoval šum mezi lidem.

Ale jeho spokojenost netrvala dlouho, neboť spatřil věc, která ho rozhořčila. Veliký obr, který se nezdál dosud být zotaven svým ranním spánkem, potácel se po mostě a působil tam veliký nepořádek. Vstal jako obyčejně rozespalý a zamýšlel se vykoupat ve známé zátoce řeky, místo ní však našel pevnou zem a tápal po široké dlažbě mostu. Neobratně vstoupil mezi lid a zvířata a všichni žasli nad jeho přítomností, přestože ji nikdo necítil. Jakmile mu však svitlo slunko do očí a on zvedl ruce, aby si protřel oči, vjel stín jeho ohromných pěstí mocně za něj a tak hrubě se vetřel do davu, že potlučení lidé a zvířata klesali ve velkém množství a byli v nebezpečí, že budou smeteni do řeky.

Král, když toto uzřel, sáhl mimovolně po meči, ale pak stanul a hleděl napřed klidně na své žezlo, pak na lampu a veslo svých průvodců.

„Poznám tvé myšlenky,“ pravil muž s lampou, „ale my a naše síly jsme vůči tomuto bezmocnému bezmocní. Buď klidný. Škodí naposledy a naštěstí je jeho stín od nás odvrácen.“

Mezitím přicházel obr stále blíž udiven tím, co viděl otevřenýma očima, nechal ruce klesnout, nečinil již škody a vstoupil zvolna na nádvoří.

Právě mířil ke dveřím chrámu, když tu byl rázem uprostřed nádvoří upoután k zemi. Stál tu jako obrovská mohutná socha

z červenavě lesklého kamene a jeho stín ukazoval hodiny, jež byly rozprostřeny na zemi v kruhu kolem něj nikoli z číslic, nýbrž z ušlechtilých a významných obrazů.

Král byl nemálo potěšen, když viděl stín netvora být užitečným, i královna byla velmi udivena, když sestoupila oděna největší nádherou, se svými pannami z oltáře a spatřila tuto vzácnou sochu, která téměř zakrývala výhled z chrámu k mostu.

Mezitím se lid tlačil k obrovi, když tento stanul, obklopil jej a podívoval se jeho proměně. Odtud se obrátil dav k chrámu, jakoby ho až nyní zpozoroval a tlačil se ke dveřím.

V tomto okamžiku vznášel se jestřáb se zrcadlem vysoko nad dómem, zachytil světlo slunce a odrazil je na skupinu stojící na oltáři. Král, královna i jejich průvodci zdáli se v šeru klenby chrámu ozáření nebeskou září a lid padl na tvář. Když se dav opět vzpamatoval a povstal, král se svými průvodci již sestoupil do oltáře a odtud šli skrytými dveřmi do paláce, lid se rozptýlil po chrámu, aby utišil svou zvědavost. Prohlížel si ty tři vzpřímené krále s obdivem a s úctou, ale byl tím žádostivější zvědět co je to asi za hromadu pod kobercem ve čtvrtém výklenku, neboť ať to byl kdokoliv, blahovolná velkorysost rozprostřela nad zhrouceným králem nádhernou příkryvku, kterou nemohlo proniknout žádné oko a žádná ruka se ji nesměla odvážit nadzdvihnout. Lid by nebyl našel konce svého obdivování a tisíci se dav by se byl v chrámu udusil, kdyby nebyla jeho pozornost obrácena na velké nádvoří před chrámem.

Znenadání padaly zlatáky, jakoby ze vzduchu, zvoníce na mramorové desky, nejbližší poutníci vrhly se za nimi, aby se jich zmocnili a tento div se opakoval, a to hned zde a hned onde. Lze pochopit, že odcházející bludičky si zde znovu

zalaškovaly a vesele mrhaly zlatem z údů zhrouceného krále. Žádostivě pobíhal lid ještě po nějakou dobu sem a tam, tísnil se a rval se, i když pak již zlatáky nepadaly. Konečně se zvolna rozptýlil, šel svojí cestou a až do dnešního dne je tím nej-navštěvovanějším na celé zemi.

J. W. Goethe (1749-1932)

Pohádka o zeleném hadu a krásné Lilii

*Redakčně upravený překlad E. K. (2. svazek
Anthroposofických rozprav – Iniciale a její obrazné vyličení;
Anthroposofická jednota, Praha 1937)*

podle německého vydání Das Märchen, Insel – Verlag 1967.

Typografická úprava Michal Rusek.

*Obálka (s použitím obrazu Odilona Redona Beatrice) Petr
Palarčík.*

Vydalo nakladatelství VOTOBIA v Olomouci roku 1995.

ISBN 80-85885-98-9